

DE KWALLEN

'Het blijft zomers warm, er waait een bries uit het zuidwesten, in de middag zijn er af en toe stapelwolken en is er kans op warmteonweer, verder is het onbewolkt en zacht.'

Ik deed de radio uit. Mijn eerste vakantiedag. In de vooravond was ik met de laatste trein van Hindenbrug-Damm in Westerland aangekomen en was ik met de bus tot de zuidkant van Hörnum naar een besproken nachtverblijf gereden. Zelfs in het dorp was het al stikdonker geweest. Nu breidde het laagstaande licht van de opgaande zon zich uit over de duinen en het blauwwitte trillen van de wolkenloze hemel, waarin afzonderlijke meeuwen wegzweefden zonder hun vleugels uit te slaan. Gewoontegetrouw greep ik tijdens het ontbijt naar de krant: in Rwanda was een vluchtelingenkamp met ongeveer driehonderd Hutu's, vrouwen en kinderen, tijdens een wraakactie van de Tutsi's platgebrand en geplunderd; de Franse regering blijft bij haar plan om een serie atoombommen op het atol Mururoa af te werpen; de Amerikanen uit de Verenigde Staten wilden het handelsembargo tegen Cuba internationaal uitbreiden; in Irak stierven elke maand bijna drieduizend kinderen ten gevolge van gebrekkige medische verzorging en aan de gevolgen van de vernietigingen die in de laatste dagen van de Golfoorlog door de geallieerden door het afwerpen van 'intelligente bommen' werden aangericht; op Borneo en in Brazilië brandden de oerwouden verder; in de Verenigde Staten werd de doodstraf vaker uitgevoerd dan sinds decennia het geval was ... Ik vouwde de krant dicht. Steeds weer hetzelfde en je kunt er toch niets tegen

doen ... Maar het weer zou mooi worden. De zee wachtte op mij.

Onder de vuurtoren, in de buurt van de kleine haven, bereikte ik het strand. Het was nog vroeg in de morgen, tegen negenen pas en toch pakte de hitte zich al samen op het witte zand. Ik trok mijn schoenen uit om de weldadige warmte onder mijn voeten te voelen. De zee lag helemaal stil. Grijs-groene golven kabbelden zachtjes ruisend op de oever. Een smalle strook vochtig zand verried dat de eb reeds was begonnen. De ondergrond was daar steviger en koeler en zo volgde ik als vanzelf de rand van de laatste hoogwaterstand. Ik had er geen vermoeden van dat ik zeer spoedig getuige van een dierlijke tragedie zou worden.

Om redenen die voor oceanografen even onbekend mogen zijn als voor meteorologen houdt de zee er blijkbaar van om in bepaalde streken hier en daar vormen van leven zoals kwalen of mosselen in uitgebreide koloniën voort te brengen; zij zet dan de stroom van getijden en windrichting in werking en op een bepaald moment kan het gebeuren dat zij in grote aantallen op het strand worden gespoeld. Ik heb liefde voor kwalen opgevat sinds de dag dat ik ze voor het eerst als kind in Wilhelmshafen heb gezien: blauwe en bruine structuren die, zo groot als een bord of ook zo klein als een vingerhoed, zich door het water lieten dragen en elke beweging in het met zuurstof doorparelde bekken volgden, bijna zo doorzichtig als levend glas en daarbij teer en heel kwetsbaar. Plotseling lagen dozijnen van zulke kwalen voor mijn voeten. De zee had ze eigenlijk niet uitgeworpen, ze had ze eerder voorzichtig afgelegd, maar daarom was hun lot niet minder wreed: tijdens de eb zouden de verfrissende golven zich steeds verder van de dieren terugtrekken, het nog vochtige zand waarop zij lagen zou over enkele minuten al tot warm poeder verdrogen en vervolgens, in de komende uren, zou de zon voor de rest zorgen en hen in onaanzienlijke, stinkende hoopjes veranderen. Dat

zou de dood van deze dieren betekenen, de pijnlijkste manier waarop een kwal maar kan omkomen.

Tot op heden heeft geen mens er een voorstelling van wat kwallen voelen als zij sterven. Voelen zij eigenlijk wel iets? Er zijn onderzoeken naar het reactiemechanisme van netelcellen gedaan, maar wat zegt dat over de pijnervaring van bepaalde holtedieren? Bovendien: aan de badstranden kunnen kwallen een echte plaag voor de badgasten worden en behalve dat is het niet zo erg als er een aantal van hen aan een of ander onopgemerkt zandstrand sterft. De natuur brengt telkens genoeg kwallen voort. Daarbij zijn kwallen nergens zichtbaar nuttig voor, zelfs niet voor de meeuwen, die in de keuze van hun voedsel toch beslist niet kieskeurig zijn. In een woord: er was niet één behoorlijke reden om me verder om de dieren te bekommeren. De zee liet ze leven, de zee liet ze sterven, het gebruikelijke komen en gaan, verder niets. Ik had echter medelijden met de kwallen. Want zoveel was zeker, een paar uur geleden had geen van hen kunnen bedenken dat hij daar zou zijn waar hij nu was; in ieder van hen leefde de wens om te leven en aan dit dodelijke zandstrand ondervond ieder van hen zoveel pijn als hij maar kon voelen.

Je kunt kwallen niet aanraken met blote handen. Het gif dat zij spuiten, laat een onaangenaam brandend gevoel op de huid achter en wekt soms allergische reacties op. Maar als ik elk van hen nu gewoon met het zand waarop hij lag zou uitgraven en hen een paar meter verder naar de zee zou dragen? Ik hoefde alleen mijn broekspijpen maar op te stropen; voor mij zou het water een extra weldaad zijn, maar voor de kwallen zou het een redding op het laatste ogenblik betekenen.

Of de kwallen echt werden gered kan ik niet zeggen. Dan had ik minstens een uur moeten toekijken of de zee, terwijl zij zich steeds verder terugtrok, hen nog eens zou meenemen of al een paar stappen verder nogmaals achteloos liet liggen. Zoveel tijd wilde ik niet doorbrengen met de kwallen. Ik wandelde

verder, langs het strand, naar de hoger gelegen duinen, voorbij de vuurtoren en het chique vakantiehuisje aan de rand van het dorp en ging ten slotte onder een parasol op de tuinbank voor een klein tafeltje zitten. De hele wereld ademde vrede. Toch wist ik dat deze adem bedrieglijk was. Juist in deze minuut stierven beslist nog meer mensen in Rwanda, stierven nog steeds kinderen reutelend in de ziekenhuizen van Bagdad, bedierf de lange zomer de suikerrietoogst van de Cubaanse boeren, verbrandden er 's nachts ontelbare dieren en planten in de tropische regenwouden, en ik zat daar en was niet in staat om ook maar iets aan dit alles te veranderen. En toch: deze morgen voelde ik een soort troost. Ik had geprobeerd een paar kwallen het leven te redden. Misschien was het zinloos. Misschien deed ik het voor niets – door de opkomende vloed zouden andere dieren aanspoelen als levend strandgoed. Voor de voortgang van de wereld waren een paar dozijn kwallen absoluut onbelangrijk. Maar wat is voor de voortgang van de wereld wél belangrijk? Afhankelijk van of hij pijn lijdt of zich goed voelt, verandert voor een enkel levend wezen echter de hele wereld. Voor een enkel levend wezen wordt alles beslist, al naar gelang hij leeft of sterft. En daarin kunnen wij tenminste een beetje meebeslissen – ondanks alles.

(Over dieren en mensen, blz. 75-77)

bron: Drewermann, E. (2010). Over moed mededogen en menselijkheid. Zoetermeer: Meinema.